

10

T.I.A.K., N.A.K. Νοτάριος Μαυροϊωάννης ἱερεὺς Ἀνδρέας 5 (Φ. Μ 56), 2ον βιβλίον συμβολαίων 1576 - 1585, φ 232 r.

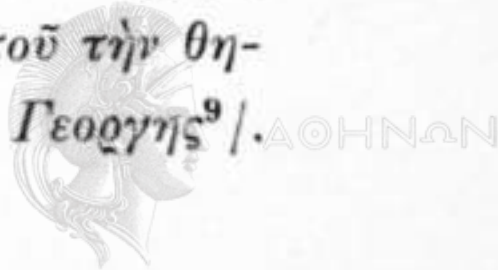
1581 Νοεμβρίου 30.

Περίληψη: Ὁ νοτάριος καὶ ἱερέας Ἀνδρέας Μαυροϊωάννης καταχωρεῖ στὸ βιβλίο συμβολαίων του τὸ κείμενο ἐγγράφου ποὺ τοῦ ἔφερε ὁ καπετάνιος Ἀποστολος Βινιάρης, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ ὅταν θὰ τὸ χρειάζοταν. Ἡ καταχώρηση γίνεται μὲ τὴν συγκατάθεση τοῦ ἐπίσκοπου Φιλόθεου μὲ μάρτυρες τὸν πρωτοπαπὰ Ἀνδρέα Κουρκουμέλη, τὸν πρωτοπαπὰ Νικόλαο Φουκᾶ, τὸν παπὰ Γεωργιο Μαυρομάτη, τὸν παπὰ Ἀλέξιο Σάρλο καὶ ἄλλους. Τὸ κείμενο εἶναι ἐγγραφο τοῦ Παχώμιου ἱερομόναχου, ἀρχιμανδρίτη τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου, γραμμένο στὶς 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1581 καὶ ἀναφέρεται στὴν αὐτοπρόσωπη παρουσίαση στὸν Ἐξάρχο τοῦ Γεωργίου Βινιάρη ποὺ διαμαρτύρεται γιὰ τὸν γάμο ποὺ τοῦ ἐπέβαλε ὁ πατέρας του χωρὶς τὴ θέληση του μὲ τὴν Κατερούτζα θυγατέρα τοῦ Ἀντωνίου Πανᾶ. Ὁ Ἐξάρχος σημειώνει ὅτι ὕστερα ἀπὸ ἔλεγχο τῆς ἡλικίας γαμπροῦ καὶ νύφης διαπιστώνει, ὅτι, ὅταν στεφανώθηκαν, ὁ Γεώργιος ἦταν ἑντεκα χρονῶν καὶ ἡ νύφη τριάντα καὶ πλέον ὁπότε ἡ τελευταία βλέποντας τὸ ἀνώριμο τοῦ συζύγου ποὺ τῆς ἔδωσαν ἔφυγε ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο καὶ γύρισε στὸ σπίτι τοῦ πατέρα της, χωρὶς νὰ ἔχη γι' αὐτὸ τὴν συγκατάθεσή του. Ἐπειδὴ συνεπῶς δὲν ὑπάρχουν οἱ προϋποθέσεις ποὺ οἱ ἱεροὶ Κανόνες ὀρίζουν γιὰ τὸν γάμο ὁ Ἐξάρχος τὸν θεωρεῖ λυμένο καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε δεσμὸ γαμπρὸ καὶ νύφη. Στὸν ἐνδιαφερόμενο Γεώργιο Βινιάρη χορηγεῖται τὸ ἐγγραφο αὐτὸ διαζύγιο ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ παντρευτῇ ὅταν θελήσει.

Τὸ κείμενο τοῦ ἐγγράφου.

αφπα ημερα λ του Νοεμβριου μηνος ελαβα εγὼ ο νοταρης παπα Αδρεας ο Μαυρωιω(αννης) τὴν κατωθ(εν) γρα(φὴ) υπο χιρὸς²/ τιμιωτατου καπετάνηου μισερ Αποστολου Βηνηαρη να ερεστραρο αυτη εις στο πρωτοκολόν μου δια τον λογο³/ που την ηθελε γηρεψη να ενε καθαρη και τοῦτο μὲ θέλημα τοῦ θεοφηλεστατου κυρῶ Φηλοθέου ὁπου⁴/ ετε παρὸν και ουτος την ρερεστραρησα κατενπροσθεν τὸν ιερεον πρωτοπα(πᾶ) κῡρ Αδρεα Κουρκουμελῆ⁵/ πρωτοπα(πᾶ) κῡρ Νικολάου Φουκα παπα κῡρ Γεοργιου Μαυροματι παπα κῡρ Αλεξιου Σάρλου και ετερων δίλον οὔτω.

⁶/Θεοφηλεστατε επισκοπε της αγιωτατης Επισκοπησ Κεφαληνι(ας) χαρησ τῇ σῇ Θεοφηλη(α). Πρου ημον ελ⁷/θον ιως Αποστολου Βηνιάρη ονοματι Γεοργηος παραπονουμενοσ λεγον οὔτοσ οτι ο π(ατ)ῆρ αὐτοῦ ἔ⁸/δοσεν γυνεκαν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Αντονηου Πανᾶ ονοματη Κατεροῦτζα μι θέλοντ(ας) ὁ ανω(θεν) Γεοργης⁹/.

Εγὼ δὲ ἐρευνῆσα τους χρό(νους) του Γεοργηου και εὔρον αὐτὸν χρονὸν εντεκα ὅταν εστεφανο(θει) ος ο π(ατ)ήρ αὐτοῦ¹⁰ / ομολογησεν εν βαρη ἀφορισμοῦ τὴν δε γυνέκα ερευνησας ευρον αὐτὴ χρον(ῶν) τρηακον(τα) καὶ επεκηνα¹¹ / καὶ δηὰ το μὴ ενε ὁ Γεοργη(ος) τέληος τὴν ἡληκια αναχορησεν ἡ γυνὴ ονοματι Κατερουτζα φηγὴν ὄχε¹² / το. Καὶ προσ π(ατ)ήρ αὐτῆς επορεύθηκε ανευ θεληματος αὐτοῦ καὶ επηδη ἡ θίη νομη διακελευουν¹³ / ουτος οταν ἔστω ο ανηρ χρονὸν δεκατεσάρων καὶ ἡ γυνὴ ἐτι δοδεκα εστὶν νομιμος ὁ γαμος. Ἡδέ¹⁴ / μῆς ερευνησαμεν τοὺς ανω(θεν) και ἡβραμ(εν) αὐτοῦς και τὸν μεν ἄδρα ετον εντεκα τὴν δε γυνὴ ἐτι τρη¹⁵ / ακοντα οσα- νο(θεν) εφημ(εν). Δια τοῦτο την νην κημηῆς κατὰ θείου νομου αποφασιν εχομεν διαζεμενον ολο¹⁶ / τελὸς καὶ χαλασμενο απο την αὐτὴν γυνὴ Κατερουτζα ὅστε εἰς αὐτοὺς ξενη καὶ αλοτρη ει απα¹⁷ / λῆλον. "Οθεν απο Θεῷ παρεχομεν προσ αὐτὸν απλη αδηα καὶ προθεσει χωρησιν νομιμον γαμον ενεμπο¹⁸ / διστοσ η βουλῇ τοῦ λαβεῖν ετερα γυνὴ οταν ομπρὸς ἐλ(θει) αὐτοῦ. Καὶ γὰρ τὴν περὶ τουτου δηλοσιν καὶ ασ¹⁹ / φάληα κατεδω(θει) το παρον δαζηγηον εις χιρασ του τιμιω(τατου) Γεοργηου Βη- νηαρη ενέτι ζπθ²⁰ / Ι(νδικτιῶν) ι. Μ(ηνὸς) Σεπτεβρίου.

²¹ / Παχώμιος ιερομοναχος καὶ αρχιμανδριτης της μεγαλης Εκκλησι(ας) και Εξαρχος π(ατ)ριαρχου.

ΣΧΟΛΙΑ

Τὸ ἔγγραφο ποὺ ἔχει ἀντικείμενο τὸ ἴδιο μὲ τὸ προηγούμενο, δηλαδή τὸν ἀσυμ- βίβαστο γάμο ἀνάμεσα στὸν Γεώργιο Βινιάρη καὶ τὴν Κατερούτζα Πανᾶ εἶναι ξε- χωριστὰ ἀξιόλογο γιὰ πάρα πολλοὺς λόγους. Πρῶτο καὶ σημαντικότερο εἶναι ἡ μνημονευόμενη ἐδῶ παρουσία "Εξάρχου τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως μὲ τὸ ὄνομα Παχώμιος τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1581. "Αν συσχετισθῇ ἡ γνωστὴ μαρτυρία πὼς πατριαρχικὸς "Εξαρχος παραστάθηκε στὴν ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Γερασίμου ποὺ ἔγινε ἓνα μῆνα πιθανὸν ἀργότερα ἡ πληροφορία ἐδῶ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ "Εξάρχου παίρνουν ἰδιαίτερη βαρύτητα. Δεύτερο σημαντικὸ εἶναι ἡ τελείως διαφορε- τικὴ γνωμοδότησή του ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Φιλόθεο καὶ τὴ Σύνοδο τῶν ἱερέων του ποὺ θεωρεῖ νόμιμο τὸ γάμο. Φαίνεται πὼς ἡ γνώμη τοῦ ἐπίσκοπου καὶ τῶν ἱερέων του ἐπικράτησε χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι γνωστὸ ποιά ἦταν ἡ ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια ἢ βγῆκε μιὰ τελικὴ ἀπόφαση ὕστερα ἀπὸ συμβιβασμοὺς γιὰ νὰ μὴν δημιουργηθοῦν προβλήματα μὲ τὴν βενετσιάνικη Διοίκησι καὶ τὴν δικαιοσύνη της.

Κάτι ποὺ ἀκόμη πρέπει νὰ τονισθῇ εἶναι ὅτι τὸ κείμενο τοῦ πατριαρχικοῦ "Εξάρχου εἶναι ἀνορθόγραφο καὶ ἀσύντακτο μὲ παραποιημένες ἐκφράσεις καὶ λέξεις ποὺ ὅμως πιθανότατα βαρύνεται γι' αὐτὸ ὁ νοτάριος ποὺ ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν χει- ρογράφων του ἐλέγχεται νὰ εἶναι μετριώτατης μορφώσεως, "Ετσι δὲν μπορεῖ τὸ

κείμενο νὰ χρησιμοποιηθῇ σὰν δεῖγμα γραφῆς τοῦ "Εξαρχου, γιὰ τὴν ταυτότητα τοῦ ὁποίου γίνονται σχόλια πάρα κάτω.

Στιχ. 5. π ρ ω τ ο π α π ᾱ κ ὦ ρ Ν ι κ ο λ ᾱ ο υ Φ ο υ κ α. Ἀπὸ τὴν γνωστή οἰκογένεια πολεμιστῶν προέρχεται ἀσφαλῶς καὶ τοῦτος ὁ Φωκᾶς, ποὺ εἶναι γνωστὴ στὸ νησι ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα (Τσιτσέλη, ὅ.π., τόμος 1ος, σ. 786 σημ. 2), ἐνῶ οἱ πληροφορίες γιὰ παλαιότερη παρουσία τῶν Φουκάδων στὸ νησι πρέπει νὰ γίνουν δεκτὲς μὲ ἐπιφύλαξη (Τσιτσέλη, ὅ.π. σ. 786 σημ. 1,2 καὶ 3). Τοῦτος ὁ πρωτοπαπᾶς δὲν εἶναι γνωστὸς ἀπὸ ἄλλοῦ.

π α π α κ ὦ ρ Γ ε ο ρ γ ι ο υ Μ α υ ρ ο μ α τ ι. Ἀπόγονος ἴσως τοῦ stradioto Νικόλα Μαυρομάτη ποὺ εἶναι ἀπὸ τοὺς πρῶτους ποὺ ἔρχονται στὴν Κεφαλονιά τὸ 1501 (Sathas, Μνημεῖα, V, σ. 151). Ἡ οἰκογένεια ὑπάρχει μέχρι σήμερα στὴν Κεφαλονιά χωρὶς νὰ σημαίνει ἀπαραίτητα πὼς συνεχίζει τοὺς πάρα πάνω.

π α π α κ ὦ ρ Α λ ε ξ ι ο υ Σ α ρ λ ο υ. Εἶναι ὁ ἱερέας ποὺ σημειώθηκε στὸ προηγούμενο ἔγγραφο μὲ τὸ χαρακτηρισμὸ «πρωτέκδικος»

19/20. Ε ν ἐ τ ι ζ π θ Ι (νδικτιῶν)Ὶ. Τὸ ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου (7089) καὶ ἡ δέκατη ἐνδικτιῶν ταυτίζονται μὲ τὸ 1581 ποὺ σημειώνει καὶ ὁ νοτάριος σὰν χρονολογία τοῦ δικοῦ του ἐγγράφου. Ἄρα τὸ ἔγγραφο τοῦ πατριαρχικοῦ "Εξαρχου ἀπολύθηκε τὸν ἴδιο χρόνο τὸν Σεπτέμβριο.

21. Π α χ ῳ μ ι ο ς ι ε ρ ο μ ο ν α χ ο ς καὶ α ρ χ ι μ α ν δ ρ ι τ η σ τ η σ μ ε γ α λ η σ Ε κ κ λ η σ ι α ς καὶ Ε ξ α ρ χ ο ς π α τ ρ ι α ρ χ ο υ. Ἄλλος Παχώμιος στὸν κύκλο τῶν ἱερωμένων τοῦ Πατριαρχείου αὐτὰ τὰ χρόνια, ποὺ πατριαρχεῦει ὁ Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανός, δὲν εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὸν ἐφημέριο τοῦ πατριαρχείου Παχώμιο Πατέστο ποὺ τὰ μέσα Μαρτίου ἀνεβαίνει στὸ θρόνο παράνομα σὰν Παχώμιος Β', γιὰ νὰ καθαιρεθῇ ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνο. Καταγόμενος ἀπὸ τὴν Λέσβο ἀναφέρεται σὰν δάσκαλος στὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν φιλοσοφία τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ τοῦ Γ' (Κ. Σάθα, Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ πατριάρχου Ἱερεμίου Β (1572-1594), Ἀθῆναι 1870, σ. 136 - 148 καὶ Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες κ.λπ., Κωνσταντινούπολις 1585 - 1890 σ. 526-524). Ἐκφράζεται ἡ ὑπόνοια πὼς ταυτίζεται μὲ τὸν ἀναγραφόμενο ἐδῶ ἀφοῦ ὁ πατριαρχικὸς τοῦτος "Εξάρχος ἔχει καὶ τὸν τίτλο τοῦ «Ἀρχιμανδρίτη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας» κατατασσόμενος ἀσφαλῶς καὶ στὴν πρώτη πεντάδα τῶν ἀξιωματούχων τοῦ Πατριαρχείου (Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, Ἀθήνησιν 1855 τόμος 5ος, σ. 531 - 537). Ὁ ὀρισμὸς του ὡς πατριαρχικοῦ "Εξαρχου σημαίνει ἐπίσης πρόσωπο πολὺ κοντὰ στὸν Οἰκουμενικὸ θρόνο (Ι. Μουτζούρη, λέξη «Ἐξάρχος», Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμος 5ος, Ἀθῆναι 1964 σ. 716-717), χωρὶς νὰ ἐξετάζεται ἐδῶ ἂν ἦταν δυσμένεια

ἡ φιλική χειρονομία τοῦ Πατριάρχῃ ἡ ἀποστολή στὴ μακρινὴ Κεφαλονιά. Ἡ πιθανή σχέση τῆς παρουσίας τούτου τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξαρχοῦ μὲ τὴν ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Γερασίμου σημειώθηκε πάρα πάνω.

11

T.I.A.K., N.A.K. Νοτάριος Μαυροϊωάννης ἱερεὺς Ἀνδρέας 5 (Φ. Μ 56), 2ον βιβλίον συμβολαίων 1576 - 1585, φ. 232 ρ.

1581 Νοεμβίου 30.

Περίληψη: Ὑστερα ἀπὸ ἀφορισμὸ πού διαβάζει ὁ ἐπίσκοπος Φιλόθεος (Λοβέρδος) μαζὺ μὲ τοὺς ἱερωμένους τῆς Συνόδου του καὶ πού ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα νὰ δοθοῦν πληροφορίες γιὰ τὸ ζευγάρι τῶν ἀρραβωνιασμένων Σταμάτη καὶ Ἐλενέτας βγαίνει τὸ συμπέρασμα πὼς ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὸ ἀνήλικο τῆς κοπέλλας καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ μανία ἀπὸ τὴν ὁποία πάσχει ὁ Σταμάτης καὶ πού ἔζη χρόνια δὲν ἐβελτιώθηκε κάνουν ἐπιτακτικὴ τὴ διάλυση τῆς μνηστείας. Ὅρίζεται νὰ ἐπιστραφοῦν τὰ δῶρα τοῦ ἀρραβώνα πού ἔχει δώσει ὁ γαμπρός. Ὑπογράφουν ὁ ἐπίσκοπος, καὶ οἱ ἱερωμένοι τῆς ἀκολουθίας του, πρωτοπαπὰς Ἀνδρέας Κουρκουμέλης, παπὰς Νικόλαος Ρωμανός, παπὰς Γεώργιος Καραντινός, παπὰς Ἀντώνιος Σάρλος, παπὰς Παῦλος Καλιγᾶς καὶ οἱ Τζάνης Τσιμάρας Ἀτζουλος Βολτέρας, Ἀνδρέας Μυλωνᾶς Φαμπρίτζιος Μάνεσης καὶ ἄλλοι.

Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου.

Καὶ ἐδόσαμεν τοὺς ἀφορεσμόν κε ἐμάθαμε τὴνὰ ἀφρονα καμοματ(α) ἀποφενομεθ(α) ἐν αγίῳ Πν(ευμα)τι ²/ὅτι ἐπηδὶ ἐβεβεώθημεν οτὴ ἡ ρηθήσα Ἐλενετ(α) δηνήτον ὅταν ἐμνηστεθῇ νόμου ἡλικια³/ ἴγουν ἀδρὸς δεκτηκὴ κε ο αὐτόσ ρηθ(εῖς) κῦρ Σταματησ μανηῶνετε καὶ δὲν ἔχει καμιαν φρόνησην⁴/ καὶ ἐπόσταση καὶ τὴν κάθεν ἡμεραν λημε(ρει) το ἔχει του οτὶ ἡ μνησθηα ἡνπερ ἐγῆνε εἰς αὐτοῦσ υἱοῦν⁵/ εἰς στὸν ρηθ(εντα) κῦρ Σταμάτιον καὶ Ἐλενέτα να ἐνε κεχωρησμένον καὶ εχουν διαζηγιον καὶ πασα⁶/ ρὲς ἴγουν χαρησματο(α) ἐπρόσφερε ο ρηθ(εῖς) κῦρ Σταμάτιος τῆς ρηθήσας Ἐλενέτας να εχη καὶ λαβε(νη)⁷/ αὐτ(ὸς) οπησο, δίχουσ λόγου καὶ κρήσεσ κατὰ τὴν λεγόμενην ρια νεαρὰ του κῦρ Λέοντος του σοφοτάτου⁸/ βασηλέος διλὸν ουτοσ οτὶ ὁ μεμνηνὸς διατεμνεσθε τὴν γαμηλιον κοινωνια καὶ μιδεμί(α) μιδετερα⁹/ μερη προσγηνομε(νη) κενοτομι(α). Καὶ πόσ ἡ ρηθ(εῖσα) Ἐλενετα τον ἀνήμενε ἡνα σοφρο(νη)ση ἀφοντησ¹⁰/ ἐμνησθεύθη χρω(ν)ους ἐξη πλέον ἐληγωτ(ε)-ρ(ον) καὶ ποσὸς δὲν ἐσοφρόνησε οσ ἀνωθ(ε) καὶ ουτοσ ἀποφενομεθ(α).¹¹/ Ἐγῆνε ν παρουνσα ἀπόφασυ ἐπὶ ἔτους ἀπο τῆς ἐνσαρκου Χ(ριστο)ῦ οικονομί(ας) ἀφπα μηνος Νο¹²/ευριου λ. Ι(νδικτιών) θ.

